

Det är inte bara epidemiologer som har rätt att diskutera coronastrategin

Dagens Nyheter den 1 december 2020

Coronapandemin är dagens allt överskuggande samhällsproblem. Den har inte bara lett till sjukdom och dödsfall utan även till ekonomisk kris och dessutom genomgripande påverkat allas våra liv.

Inga experter behärskar alla områden som krisen spänner över. Det behövs kompetens inom epidemiologi och andra medicinska fält som virologi, immunologi och infektionssjukdomar men också inom matematik, ekonomi, statsvetenskap, sociologi och psykologi.

Jag har skrivit ett drygt tiotal artiklar om coronakrisen. Några har diskuterat finanspolitiken, andra den politisk-ekonomiska frågan om relationen mellan politiker och experter. Jag har också kritiserat smittbekämpningsstrategin för att ha varit för passiv. De flesta artiklarna har varit egenförfattade, några samförfattade bland annat med medicinare.

Artiklarna om pandemihanteringen har föranlett många inlägg i tidningarnas kommentarsfält och privata mejl. Reaktionerna speglar en djup polarisering. Hälften har varit mycket positiva, hälften kraftigt negativa. En återkommande synpunkt är att man inte ska kritisera regering och myndigheter i ett svårt läge.

Men den vanligaste negativa reaktionen är att icke-epidemiologer bör "hålla tyst", vilket även andra kritiker av den svenska strategin vittnat om. Invändningen tycks gälla särskilt om man har forskningskunskap på något annat område: många har den märkliga inställningen att det är mer demeriterande än att inte alls ha bakgrund i forskning.

Några frågar retoriskt hur det skulle vara om Anders Tegnell hade åsikter om ekonomin eller Folkhälsomyndigheten utsåg ekonomipristagare till Alfred Nobels minne. Uppfattningarna ligger nära resonemangen på Aftonbladets ledarsida om "hobbyepidemiologer". Dala-Demokratens chefredaktör Göran Greider är på samma spår i ett Twitterinlägg när han ironiskt skriver att jag "nu bytt karriär från ekonom till epidemiolog".

Inställningen strider mot vetenskapens grundläggande idé. Sakargument är det enda som ska räknas, inte vem som för fram dem och vilken bakgrund hen har. Identitetspolitik hör inte hemma i vare sig coronadebatten eller någon annanstans. Jag har ofta varit oense med Greider i ekonomiska frågor. Men hans bakgrund som poet, och inte ekonom, är inget skäl för att avfärda hans argument om de är goda. Tvärtom har han kanske just därför tillfört värdefulla andra perspektiv.

Den 11 augusti varnade Vetenskapsakademiens ständige sekreterare Göran K Hansson och jag på DN Debatt för en andra våg av smittspridning och föreslog en proaktiv försiktighetsstrategi för att undvika den. Artikeln möttes av hånfulla kommentarer om alarmism och att vi var uppmärksamhetstörstande charlataner. I dag kan konstateras att vår bedömning – utifrån sunt förnuft och parallellt till utvecklingen i övriga Europa – var vida bättre än Folkhälsomyndighetens och andras avancerade modellanalyser.

Forskning har över tid blivit alltmer specialiserad. Men det betyder inte att forskare lever i isolerade fack. Tvärtom har många framhållit de kontakter över disciplinränserna vilka pandemin lett till som en av dess få positiva följder.

Även normalt sker ett utbyte mellan forskare på olika fält inom till exempel Vetenskapsakademien och Vetenskapsrådet. Vid kollegiala beslut får forskare på ett område ofta sätta sig in i frågor utanför detta. En erfarenhet är att forskare från olika discipliner då gör förvånansvärt lika bedömningar av vetenskaplig kvalitet. Vid disputationer hämtas många gånger en av ledamöterna i betygsnämnden från ett annat fält för att trygga att gemensamma vetenskapliga krav upprätthålls. Flervetenskaplighet uppmuntras ofta vid utlysning av forskningsmedel.

Ekonomipristagare utses inte bara av ekonomer utan av hela Vetenskapsakademien där majoriteten är naturvetare och medicinare. Medvetenheten om att priset kommer att utsättas för kritisk granskning av forskare från andra områden höjer kvaliteten på priskommitténs förberedande arbete.

Sammanfattningsvis finns ett stort värde i att även icke-epidemiologer diskuterar coronahanteringen. Det tillför fler perspektiv och är också viktigt för det demokratiska ansvarsutkrävandet. Det måste påtalas att Folkhälsomyndigheten både i våras och början av hösten gjorde fundamentala felprognoser och i sina rekommendationer inte tog höjd för den stora osäkerheten. Det är inte konstigare än att ekonomer tidigare – med rätta – kritiserades hårt av icke-ekonomer för att vi inte förutsåg den globala finanskrisen.

Till sist om dagsläget. Folkhälsomyndigheten tror att smittspridningen toppar i mitten av december. Låt oss hoppas att det inte blir värre. Det kan det bli både därför att betingelserna för virusspridning är mer gynnsamma under vinterhalvåret och därför att människor inte i tillräcklig grad avstår från trängsel i julhandeln och att träffas under kommande helger. Det talar för att av försiktighetsskäl nu införa hårdare restriktioner. Så menar en icke-epidemiolog som ändå tycker sig ha ett ansvar för att bidra till att vi får en bättre pandemihantering.

Lars Calmfors